

YÜKSEK KREDİ ARTIŞININ YARATACAĞI SORUNLAR

Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF) “Covid-19 Şoku ve Türkiye” raporunu yayınladı. Mevcut kredi büyümesinin 2017 deki hızlı kredi artışından daha fazla olduğu, bu olgunun da Merkez Bankası rezervlerinin erimesine yol açarak (En fazla rezerv kaybeden banka) cari açık sorunları yarattığı tespitinde bulundu.

Reel kredi artışlarını bulabilmek için kur etkisinden arındırılarak hesap yapılıyor. T.C.M.B bu hesabın yöntemini daha dinamik bir hesaplamayla değiştirdi. Eski yöntemle kur etkisinden arındırılmış yıllık kredi artış oranı 12 Haziran haftasında %30 u aşmışken yeni yöntemle bu oran %20 civarında. T.C.M.B ve B.D.D.K'nın tüm regülasyonları bu hızlı kredi artışı devamının teşvik edilmesi yönünde. Kamu bankaları ağırlıklı seyreden kredi artışı furyasında daha ihtiyatlı davranışlar da özel bankalar da aktif rasyosu, zorunlu karşılıklar uygulamasından olumsuz etkilenmemek için bu furyaya katılmaya başladılar. Bankacılık sektörünün toplam kredi büyüklüğünün milli gelire oranı %60'ı aştı. T.L'nin negatif reel faiz ortamında kamu bankalarının düşük faizden doğan maliyeti görev zararı olarak bütçeye aktarılıyor. Özel bankalarda bu nedenle meydana gelebilecek zararlar problem oluşturabilir.

Yaşadığımız pandemi olgusunda bütçe açığı, enflasyonist endişelere bakılmaksızın “parasal genişleme” doğru bir uygulama. Ancak burada yöntem geniş halk kitlelerine de pandemiden yoğun olarak etkilenen kesimlere doğrudan gelir desteklerine ağırlık verilmeliydi. Bu dışsal krize olumsuz bir ekonomik ortamda yakalandığımızdan bu yöntemle gidilemedi. Kontrolsüz hızlı kredi artışlarının tehlikeli sonuçlarını 2017 (uygulanan aynı kredi artışı politikalarıyla) sonrasında 2018 kur şokunda yaşamıştık. Ancak bizim yaşanan acı tecrübelerden ders almamak gibi kötü bir huyumuz var. Hızlı ve aşırı kredi artışının bankacılık sektöründe halen mevcut sorunlu alacakları daha da arttıracak açık. Nitekim S&P 2021 de Türk Bankacılık sektöründe gecikmiş olacak oranının %11-12 ye (Halen %4,64) yükselebileceğini açıkladı. Hatta bu oranın yapılandırılmalar da dahil edildiğinde %20'yi aşabileceği vurgulandı. Halen bankaların sermaye yeterlilik oranları Avrupa ortalamalarının üstünde. Ancak 2021 de bu oranlar realize olursa sektörün varlık kalitesi bozulur. 2001 krizindeki bankacılık sisteminin uğradığı tahribatın boyutu milli gelirimizin %25ini aşmıştı. Bu tahribatı IMF programıyla yeni bağımsız düzenleyici kurumlar (B.D.D.K gibi) ve yetkin bağımsız Merkez Bankası ve yeni regülasyon uygulamalarıyla aşmıştık.

Kuralları ihlal ettiğimizde ne gibi gelişmeler olabileceğine son örnek MSCI (A.B.D dışındaki piyasaların izlendiği endeks) yetkililerinin MSCI Turkey EFT (BIST 100 içindeki en önemli 10 şirketin oluşturduğu endeks) endeksine ait sınıflandırmanın gözden geçirileceği; “öncü gelişen piyasa” ya da “ayrık” kategorisine indirileceği belirtildi. Gerekçe olarak da “hisse senedi piyasasına giriş-çıkış, açığa satış ve borçlanma konusunda getirilen yasaklar” olduğu açıklandı. Kuralların irrasyonel değişikliği bu ligde bir alt kümeye indirilme tehlikesine neden oldu. Swap konusunda dış piyasaların kapatılmasında bir diğer örnek olarak verilebilir. İndirilsin ne olacak dersiniz, yabancı dış kaynağa ihtiyacımızın yüksek olduğu (Özel sektörün kısa vade yurt dışı döviz borcununun 164 milyar dolar) ve daima da olacağını göz önünde tutarsak konunun önemini kavramış oluruz. Unutmayalım ki dış kaynak ve döviz sorunu dışı açılma dönemimizden itibaren daima kronik bir problem olmuştur.

Kredi artışının; enflasyon, borçluluk ve cari açık göstergelerinin bozulduğu bu dönemde pandemide vaka sayılarının arttığını da dikkate alırsak kırılganlığı arttırıcı önlemlerde çok dikkatli olmamız gerektiği anlaşılacaktır. IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kurumlar büyüme tahminlerini sürekli aşağı yönlü revize ediyorlar. Büyüme için yurtdışı kaynaklara ihtiyacımız var. CDS liginde ve borçluluk göstergelerinde kendi grubumuzdaki ülkelerden negatif ayrışıyoruz. Bu nedenle geçici büyüme sağlayacak hızlı kredi artışları yerine “sürdürülebilir büyümeyi” hedefleyen verimlilik arttırıcı “organik büyümeye” ve herşeyden önce “Güven ve İstikrar” oluşturmaya yönelmek gerekiyor.

M.Saim UYSAL

uysalsaim@gmail.com